

A Nagyboldogasszony festőjénél

Az 52-es villamos az Üllői-ut közepe felé már olyan vadul vágat, mintha meg sem akarna állni Kispestig. Illéssy Péterhez igyekszünk, akinek kis műtermében egy ma már országos viszonylatban is nagyszerű munkásság kezdődött s ahol megszületett a — Magyar Madonna.

Az általános szokástól eltérően nem festékfoltos fehér köpenyben, hanem valami érdekes földigérő fekete dolgozórúhában jön elém a mester. Csodálkozó arcomat látva nyugodt mosolygással felel:

— Hiszek a külső, a szemmel látható és tapasztalható dolgoknak a lélekre való hatásában. S fordítva is. Munkámat nem tudnám papucsban és lompos házikabátban végezni. Nem különködés, de itthon,

amikor megállok a vászon előtt érzem, hogy szertartásra készülök. Ami bennem van, meg kell mutatnom másoknak. *Madonnákat festek, magyarokat...*

Magyar madonnák. Róluk kezdünk beszélgetni.

Képzőművészetünk sajátos nemzeti jellegben való befolyásolása — mint ismeretes — Illéssy nevéhez fűződik. Legalábbis iskola és irányszervezés terén. Elmondja, hogy nemcsak gyakorlatilag művész, hanem állandóan foglalkozott művészettörténettel és esztétikával is.

— Tanulmányaim közben természetesen tapasztaltam: a művészet bármennyire is nemzetekfeletti, bármennyire is minden népé s így az emberiség közös tulajdona — mégis... Igen! mégis, a művészetben, minden nemzet alkotásában ott lappang, sőt hangoskodik gyakorta a nemzeti lélek. Az olasz Madonna-képeknél jöttem ennek végre is tudatára!

— Miért éppen náluk?

— Magam sem tudom tényekkel bizonyítani, hogy és mint van az. De amióta festek, mindig érzem — a Szent Szűz ábrázolásával vagyok adósa az életnek. S ha már így van — gondoltam — igyekszem úgy teljesíteni feladatomat, hogy mások is érezzék hatását. Hisz, a művészet nem öncél csupán... Mondom, Olaszországban, egy alkalommal — Firenzében jártam — déli harangszó vetett ki a képtárból. Ahogy lelépek a lépcsőről, meg kellett fogódkodnom a korlátban. *Mintha a Madonna jött volna velem szembe, amelyet bent félóráig nézegettem. Egy olasz asszony volt.* Mintha róla festette volna a XVII. századbeli festő a képét. Azután hazajöttem s itthon — hogy megnyílt a szemem — másképpen kezdtem nézegetni egyházművészeti alkotásainkat. S egyelőre magamtól, később barátaitól és a közvéleménytől is megkérdeztem, mi az oka annak, hogy a mi Boldogasszonyaink általában oly keveset mondanak a magyar szemnek s oly távol állanak a magyar szépségszéménytől?

— A felelet mi volt?

— Még nem mert senki — magyarul festeni! Gyökeret vert nálunk — jórészt a mecénások hibájából, az Istenanyja ábrázolásánál — az olasz, illetve a német, gótikus művészek utánzása.

Külföldi példákat mond. Kinát és Japánt — távolkeletről, ahol a szentképfestészet — amint azt egy fővárosi kiállítás már bebizonyította — igen magas fokon áll. Pedig *mandulaszemű Jézuska és Szentcsalád, kimonós szentek, — tussal,*

rizspapíron néztek reánk. Az Egyház nemcsak hogy elfogadja, de egyenesen támogatja ezeket az irányzatokat. Keleten. — S hogy hazatérjünk, megkérdezzük országunkat is...

— Ma, Európa közepén mi vagyunk az egyetlen nép, amelynek még van valamije egy ősi kultúrából. S éppen mi nem tudnánk a magunk módján elképzelni országunk Nagyasszonyát? Nem lehet! — mondja tűzbe jötten és meggyőző hittel. Nehéz harc volt, amíg a régi iskolák hatásait sikerült megbontani, de ma már — Istennek hála — a magyar katolikus egyház is nyíltan e mellé az irány mellé állt. Teljes súlyával és tekintélyével.

— Hogyan sikerült ezt elérni?

— Két esztendeje történt, hogy a KALOT egyik kiadványára képet kértek tőlem. Csak akkor mertem először nyilvánosság elé lépni azzal a Madonnámmal, amelyet azután el is fogadtak. Őszintén szólva, azt hittem, elcsuszik, észre sem veszik a többi között. A magyar szemek azonban észrevettek valami új formát, vonalat, mert a kép sokszorítása után egy cikk illusztrációja volt megjegyzem — tömegesen érkeztek a levelek. Mi ez? Programot jelent az újszerű kép? S igen sokan azonnal örömmel hivatkoztak az előbb említette keleti példákra s — várták a folytatást.

Ebből a kis magból indult el Illéssy Péter. A KALOT, amely azonnal meglátta ennek a művészi „forradalomnak” nagy jelentőségét, helyet, pénzt és országos szervezését rendelkezésére bocsátotta. A műhelyben pedig megkezdődött a — munka. Illéssy tanítványai s több fiatal magyar művész — Alföldy János, Kátay Mihály, Szabó Zoltán, Balogh Péter, az érdi népfőiskola magányában — egyes tanfolyamok keretében — keresik a magyar formákat. Első két mestermű karácsonykor került ki a műhelyből. A „Galambos Mária” és a „Kalászos Mária”. Huszezer levelezőlap fogyott el karácsony hetében. Az első kiadás. Ami elindult a — „Magyar Beuronból”...

— Egyházi körökben milyen visszhangot keltettek az első kiadványok?

Illéssy nyugodt mozdulattal felemelkedik nádkarosszékéből és egyik állványhoz lép. Kitakarja.

— Legújabb rendelés. Hatalmas üvegablak-kompozíció. Egyik fővárosi templomnak készül.

Szeretettel simogatja szemével a képet. Azután nyári programját mutatja. Három szerződés az. Vidékről. A mozgalommal

rokonszenvező plébánosok első ajánlatai, illetve megegyezései. Templomfestésről van szó.

— Készül rá?

— Annyira, hogy nem is élek sokszor — itthon. Megnéztem már a templomokat és várom az időt, amikor az első igazi magyar templomokat kifesthetem. Úgy mondja, mint aki érzi: sikerül és mindenki megszereti a műhely alkotásait.

A falon és a székeken függenek, hevernek a magyar Madonna-tanulmányok, vázlatok, rajzok. Félíg kész és befejezett legkülönbözőbb népviseletbe öltöztetett Mária-képek, amelyekből lassan kibontakozik majd a Nagyboldogasszony festőjének legigazibb elképzelése és művészi álma.

NAGY KÁZMÉR